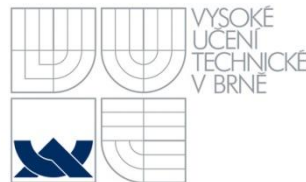

Meziuniverzitní studentská soutěž Vysoké učení technické v Brně

AGE MANAGEMENT

Téma č.14

STÁRNUTÍ V BRNĚ A ROZVOJ VARIABILNÍ NABÍDKY

SENIORSKÉHO BYDLENÍ

Team č. 48

VYPRACOVALI:

Bc. BERNÁT MICHAL

CHLUBNA MICHAL

JAKOUBEK JAKUB

Bc. KADLECOVÁ KRISTÝNA

Bc. PROCHÁZKA MICHAL

Bc. SMRŽKOVÁ MARIKA

Bc. ZAVADILOVÁ LADA

BRNO 2014

Autoři této školní týmové práce, která je jedním z výstupů projektu Partnerství subjektů meziuniverzitní studentské sítě (reg. č. CZ.1.07/2.4.00/31.0157) a na kterou se vztahují pravidla Operačního programu Vzdělání pro konkurenceschopnost v platném znění, berou na vědomí, že tato práce bude v odevzdané podobě volně a zdarma dostupná veřejnosti na webu projektu (<http://www.muniss.cz>). A dále berou na vědomí, že obsah této práce bude plně k dispozici k využití pro potřeby zadavatele tématu, které tým zpracovával.

OBSAH

ÚVOD	4
1 ANALYTICKÁ ČÁST.....	6
1.1 DEFINICE AKTIVNÍHO STÁRNUTÍ.....	6
1.2 ANALÝZA MĚSTA BRNA	11
1.2.1 OBYVATELSTVO MĚSTA BRNA.....	11
1.2.2 PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT A SLUŽBY	11
1.2.3 EXKLUZE SENIORŮ	12
1.3 DEFINICE COHOUSINGU	13
1.4 BEST PRACTICE HOLANDSKO.....	17
1.5 SWOT ANALÝZA AKTIVIT SENIORŮ	18
2 NÁVRHOVÁ ČÁST.....	20
2.1 URČENÍ CÍLOVÉ SKUPINY SENIORŮ	20
2.2 NÁVRH COUHASINGOVÉ BYDLENÍ PRO SENIORY	20
2.2.1 DRUH VÝSTAVBY – PASIVNÍ DŮM	21
2.3 FINANCOVÁNÍ PROJEKTU	25
2.3.1 VYUŽITÍ DOTACE – ZELENÁ ÚSPORÁM	26
2.3.2 KAPACITA DOMU.....	27
2.3.3 MAJETKOVÁ STRUKTURA (PRONÁJEM)	27
2.4 KRITÉRIA PRO PŘIJETÍ SENIORA	28
2.5 POSKYTOVANÉ AKTIVITY.....	29
2.6 ZAJIŠTĚNÍ PEČOVATELSKÝCH A OŠETŘOVATELSKÝCH SLUŽEB	30
2.7 STRAVOVÁNÍ.....	31
3 DALŠÍ NÁPADY A NÁVHRY, INSPIRACE PRO MAGISTRÁT	33
3.1 VÝMĚNEK.....	33
3.2 MARKETINGOVÁ INFORMOVANOST	35
4 ZÁVĚR.....	36
5 SEZNAM ZDROJŮ.....	37

ÚVOD

Pro každého z vás, kdo si bude číst následující řádky, by mělo být zřejmé několik klíčových informací. Informací nebo myšlenek, kvůli kterým byl tento dokument sepsán a věnovalo se mu větší množství studentů.

První ze čtyřech důvodů je ten, že obsah vyjádřený v textu se týká skutečně každého z nás. Pozorně čtěte každou informaci a zamyslete se především sami nad sebou, nad svojí rodinou a nad svým okolím. Jistě nám dáte na závěr za pravdu, že vás oslovil a možná některým z vás změnil minimálně názor na problematiku seniorského bydlení.

Druhým, řekněme lidským pohledem je fakt, že stárí v nás často probouzí negativní pocity, kdy se necítíme úplně komfortní se situací. Někteří z nás mají dokonce ze seniorů strach, jsou jim odporní a velmi často pronáší ze svých úst nelichotivé poznámky na naše starší spoluobčany. Náš pohled na věc je v skrze jednoduchý, každý starší člověk je něčí syn, dcera či dědeček nebo babička. Každý z nich v sobě nese, za celou dlouhou dobu, mnoho životních zkušeností, které nejsou často ani vyřčeny. Přitom každý z nás by se jistě ponaučil, protože moudrost přichází z chyb druhých a těm svým vlastním, byť jsou velmi důležité, je lepší se mnohdy vyhnout. Proč celý svět, světadíl Evropa, Evropská unie, Česká Republika atd. investuje velké prostředky do výstavby a provozu knihoven, muzeí a roztočivých stánků s minulostí. Kde jaký, jistě kdysi velmi vzdělaný, člověk je často dávno po smrti a je v těchto prostorách umístěn, je o něm vyprávěno a na školách se z jeho činů zkouší žáci. Proč neinvestujeme své prostředky do živých lidí, kteří tu s námi stále jsou, kteří nás mohou krom cenných informací obohatit i úsměvem či dotechem ruky !

Třetím názor je čistě obchodní, určen podnikatelům, úspěšným lidem, kteří mají zájem rozšiřovat své majetky a bohatství. Populace v Evropě jednoduše stárne, nikomu z nás se tento trend nepodaří rychle zvrátit, nepovedlo se to našim rodičům, našim vládám a nepovede se to ani nám. Byť máme možnost, stále tu existuje, velmi přispět ke změně. Bavíme se zde o rostoucím trhu z pohledy podnikatelského, růst trhu znamená příležitost a ten kdo ji uvidí první, většinou vítězí. Počet “zákazníků” každým rokem roste a dnes mohou státy, města i podnikatelé zhodnotit nejenom své finance ale příkladně pozemky, know-how výstavby domů, zkušenosti z provozem a mnoho dalšího.

Čtvrtým a posledním zamyšlením je duchovní směr. Proč nepřispět k celkovému růstu lidského vědomí tím, že se budeme sami o sebe starat. Každý z nás jednou bude seniorem, každý z nás se bude těšit na kohokoliv, kdo mu zpříjemní jeho chvíle samoty, komu bude moci povykládat svůj životní příběh a předat cenné zkušenosti. Každý z nás se toho dříve či později dožije. Každý z nás by mohl myslet na druhé a současně sám na sebe. Podpora projektu seniorského bydlení může být v důsledku investicí sama do sebe. Může něco ovlivnit jeden projekt ? Může něco ovlivnit deset takový projektů ? Ano jedná se o malou kapku v moři, ale není moře tvořeno jen hromadou malých kapek ? Naše kapka může být inspirací pro ostatní, naše kapka může být širokou a vysokou vlnou, která bude inspirovat daleko za hranicemi našich domovů.

Přečtěte si každé slovo, pochopte celý kontext informací, zamyslete se sami nad sebou a rozhodněte, zda nevidíte v tomto případě příležitost. Příležitost nejen pro nás všechny ale pro všechny další lidi na této planetě. My mu dáváme zelenou !

Demografické stárnutí se v současné době stává velice vážným tématem. Ale i přesto toto téma, stále není politicky atraktivní a mnoho lidí ani nemá tušení o tom, co tato problematika v sobě skrývá a jaké důsledky sebou může nést v případě neřešení.

Demografické stárnutí populace se projevuje, jak na území celé České Republiky, tak ale i celkově na celém evropském kontinentu, ve vyspělých státech a dalších kontinentech.

Demografické stárnutí znamená přírůstek podílu starších obyvatel v naší společnosti, zatímco počet dětí stagnuje nebo dokonce klesá. Tato situace sebou nese řadu problémů, které by společnost měla řešit a důkladně se na ně připravit. Rostou náklady na zdravotní a sociální péči, je nedostatek vhodného a dostupného bydlení pro seniory, dochází k jejich exkluzi, izolaci a následně pasivnímu stárnutí.

V roce 2051 bude ve městě Brně žít téměř 30% obyvatel starších 65 let. Magistrát města Brna v současné době nemá jasnou koncepci, jak tyto demografické změny řešit. Chybí zdravotní i sociální služby, komunitní centra, vhodné bydlení a propracovaný systém aktivit, který by pomohl seniorům žít aktivně jejich život a zapomenout na jejich věk.

1 ANALYTICKÁ ČÁST

1.1 DEFINICE AKTIVNÍHO STÁRNUTÍ

Stále aktuálnějším problémem je zvyšování podílu starších obyvatel ve společnosti a snižování zastoupení mladších osob, který odborně nazýváme demografické stárnutí populace. S tímto procesem se objevují různé požadavky na společnost, která se musí tímto problémem zabývat, jestli chce nebo ne. Jedná se hlavně o sociální, zdravotní a ekonomické požadavky. Nezanedbatelné jsou problémy sociální, které jsou způsobeny negativním vnímáním seniorů ze strany společnosti. Společnost je občas vnímá jako zátěž a často se tak stává, že senioři zejména ti, kteří nemají na blízku svoji rodinu a žijí o samotě, ztrácí kontakt s prostředím. Jedním z řešení tohoto problému a s tím problému demografického stárnutí je koncept aktivního stárnutí.

Definovat aktivní stárnutí není tak jednoduché a pro tento pojem existuje mnoho vysvětlení a neexistuje jen jedna univerzálně používaná definice. Ještě před zavedením pojmu aktivní stárnutí se této tematice věnoval i významný gerontolog a zakladatel mezinárodní sítě Longevity Center, profesor Robert Butler, který prosazoval pro tuto problematiku pojem „produktivní stárnutí“, aby tak při rozdělování společnosti na produktivní a neproduktivní poukázal na to, že i staří lidé mohou být produktivní a jsou významnou součástí společnosti. Terminologie se nakonec ustálila na pojmu aktivní stárnutí. Stalo se tak zejména zásluhou WHO, tedy Světové zdravotnické organizace, která jej definuje jako „proces zajištění optimálních příležitostí pro zdraví, účast na životě společnosti a bezpečí s cílem zajistit co nejlepší kvalitu života starších lidí“. V této definici WHO sděluje, že staří lidé potřebují podporu zdraví a adekvátní zajištění péče o zdraví, také že potřebují pocit bezpečí tak v okolitém prostředí, tak v materiálním ohledu a že potřebují mít možnost přispívat společnosti.¹

Seniory jako celek nemůžeme považovat za homogenní skupinu, jsou mezi nimi rozdíly, které se prohlubují s přibývajícím věkem. Cílem konceptu aktivního stárnutí je v první řadě vytvoření takového prostředí, které zajistí seniorům samostatný a plnohodnotný život. Podle zásad Organizace spojených národů pro seniory a aktivní stárnutí je možné říci,

¹ FRAM: Aktivní stárnutí. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.framprojekt.eu/aktivni-starnuti>.

že pro seniory je důležitá nezávislost, účast na životě společnosti, důstojnost, péče a seberealizace. Pojem aktivního stárnutí zahrnuje také respektování práva starších lidí. Pojem aktivního stárnutí se zaměřuje na zdravý životní styl a kvalitu života pro všechny a to i včetně seniorů se zdravotními problémy a zdravotním postižením. Nejedná se jenom o zlepšování fyzického stavu pro seniory, ale o celkové začlenění seniorů do života a prohlubování jejich sociálních vztahů a duševního zdraví, které jsou stejně důležité.

Koncept aktivního stárnutí má i určité překážky, kterými jsou například s věkem přibývajících zdravotní problémy, ale také i nepružné trhy práce a nepříznivá veřejná politika. Dalším problémem souvisejícím s touto problematikou je nedostatečná informovanost seniorů o možnostech aktivit a taky jejich nedostupnost a nedostatečné množství. To je velká mezera, kterou by bylo dobré zaplnit tak, aby se využil seniorský věk naplno různými formami aktivit. Jak jsme už výše zmínili, senioři netvoří homogenní skupinu a existuje několik přístupů jak je klasifikovat. Kalvach a kol. (1997) vymezují různé skupiny seniorů podle věku a to na:

- mladé seniory (do 74 let) – u těch se setkáváme hlavně s problémem adaptace na volný čas na penzi a s tím související seberealizací
- starší seniory (75 – 84 let) – u těch se setkáváme hlavně se začínajícími těžkostmi s funkční zdatností
- velmi steré seniory (85 let a více) – tady se už setkáváme s těžkostmi soběstačnosti a zabezpečení

Je jasné, že s věkem se mění taky zájmy a styl života seniorů podle toho, jak se jim mění fyzické a psychické schopnosti. Pro aktivní stárnutí je důležité, aby se změnil postoj společnosti ke starým lidem celkově a aby je společnost i po odchodu do penze nepřestali začleňovat do společnosti a společenského života. Takže pro řešení této problematiky je důležité, aby se zmírňovali celospolečenské dopady a rozdíly způsobené věkem obyvatelstva. Pro seniory je velmi důležité v jakém prostředí žijí a čím se toto prostředí vyznačuje, proto je pro koncept aktivního stárnutí důležité vytváření prostředí „přátelského k seniorům“ (převzato od WHO), které by se mělo vyznačovat tím, že:

- přizpůsobují situaci jejich životnímu stylu
- snaží se chránit nejslabší a nejzranitelnější
- podporují začlenění seniorů do společnosti
- předvídavě reagují na potřeby jednotlivých seniorů.

Na to, aby mohl koncept aktivního stárnutí fungovat, je nutné, aby o něm byli obeznámeni i mladší generace a začali se o něj zajímat již v mladém věku, protože se jedná o celoživotní proces. A je nutné myslet taky na mladších, kteří mají podobná omezení (zejména zdravotní).

Co se týče aktivit poskytovaných pro seniory, je nutné myslet na jejich současný aktuální fyzický a zdravotní stav a přizpůsobit tyto aktivit jejich kondici a věku. Také nesmíme zapomínat na jejich materiální a finanční zázemí. Na základě zjištěných okolností může dále dojít ke koncepční podpoře taky ze strany města, která spočívá ve vytváření kvalitního technického zázemí a infrastruktury (přizpůsobení podmínek pro danou aktivitu, nebo samotná realizace).

Podle výše uvedeného je jasné, že aktivní stárnutí znamená plnohodnotné prožívání života i ve vyšším věku, odpovědný přístup ke zdraví, život v bezpečí a důstojnosti a s možností účastnit se dění ve společnosti.²

Aktivní stárnutí je prostředkem zamezení izolace seniorů ze společnosti. Z hlediska společnosti se jedná o proces vytváření podmínek, aby se senioři mohli podílet i nadále na všech aktivitách jako plnoprávní občané. Z hlediska jedince se jedná o způsob života, kdy se neprojevují omezení vyplývající ze:

- zdravotního stavu
- ekonomických a finančních možností seniorů
- úbytků sociálních kontaktů

Jak již jsme zmínili výše, pojem aktivní stárnutí zahrnuje celou řadu témat. Pro aktivity poskytované seniorům je rozhodující také to, aby je mohli využívat bez jakékoli diskriminace. Otázka aktivního stárnutí se již řeší delší dobu. Na úrovni OSN v roce 1982 na světovém shromáždění o stárnutí ve Vídni. V roce 2002 byl přijat Madridský mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí, který vytýčil tři hlavní témata:

- starší lidé a rozvoj
- zdraví a pohoda ve stáří
- podporné aktivity

² Magistrát města Brna: GaREP, spol. s r. o.: Plán aktivního stárnutí ve městě Brně. 2012.

WHO vymezilo osm základních témat, na základě výsledků předchozích výzkumů se seniory. Jsou to:

- venkovní prostory a budovy
- doprava
- bydlení
- respekt a sociální začleňování
- zapojení do společnosti
- občanské zapojení a zaměstnanost
- komunikace a informace
- komunitní, sociální a zdravotní služby³

Výše uvedená témata jsou vzájemně provázaná.

Klíčovým koncepčním dokumentem na úrovni ČR je **Národní program přípravy na stárnutí** na období let 2008 až 2012, který zpracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí v roce 2008. Tento dokument vychází ze závěrů a doporučení OSN a WHO. Obsahuje pět strategických priorit, které se týkají následujících témat:

- aktivní stárnutí – zaměstnanost seniorů, vzdělávání, riziko chudoby
- prostředí a komunita vstřícná ke stáří – sociální služby, bydlení, doprava, bezpečnost (prevence úrazů)
- zlepšení zdraví a zdravotní péče ve stáří – programy zdravého stárnutí, analýzy zdravotního stavu seniorů, zdravotní a sociální služby, geriatric, zdravotní prevence
- podpora rodiny a pečovatelských – rodinná výchova na školách, mezigenerační aktivity, respekt péče, podpora osob pečujících o své blízké
- podpora participace na životě společnosti a ochrana lidských práv – zapojení seniorů⁴

Tato témata jsou provázána s obsahovým vymezením **Národní koncepce rodinné politiky** (2005), kde MPSV přizvukuje v oblasti podpory rodin seniorů především tato témata:

- zaměstnanost a zaměstnatelnost seniorů
- bydlení

³ WHO: *Globální města přátelská seniorům: Průvodce*. 2007.

⁴ Magistrát města Brna: GaREP, spol. s r. o.: *Plán aktivního stárnutí ve městě Brně*. 2012.

- činnost NNO zaměřenou na zkvalitňování života seniorů
- zohledňování péče o rodinné příslušníky v systému důchodového pojištění⁵

Některé problémy související se stářím řeší také Národní akční plán sociálního začleňování, jehož prioritní cíle se netýkají pouze seniorů, ale celé populace. Tento plán má dva základní cíle. Senioři jsou prioritou cíle, kterým je: „Prostřednictvím sociální pomoci a služeb posílit integraci osob sociálně vyloučených nebo osob ohrožených sociálním vyloučením, odstranit bariéry vstupu a udržení těchto osob na trhu práce“. Rodinám pečujícím o závislé seniory je určen prioritní cíl 2: „Rozvíjet metody a aplikaci sociální práce a příbuzných profesí tak, aby byly podporovány rodiny se specifickými potřebami a přijímat cílená opatření, která přispějí k tomu, aby členové těchto rodin měli rovný přístup ke vzdělávání, uplatnění na trhu práce a ve společnosti a nestávali se tak sociálně vyloučenými“. Problematikou aktivního stárnutí se zabývá i město Brno a využívá k tomu jako hlavní dokument Komunitní plán sociálních služeb a Plán aktivního stárnutí. Dalším důležitým dokumentem je Strategie bydlení města Brna. Pro Komunitní plán sociálních služeb města Brna je prioritou zachování a další rozvoj stávající komplexní sítě sociálních služeb a její financování.

Pro lepší orientaci v problematice aktivního stárnutí, byly vymezeny následující témata:

- zdraví a zdravotní péče ve stáří
- zaměstnávání a uplatnitelnost seniorů
- omezení rizika chudoby seniorů
- přátelské prostředí k seniorům
- podpora rodinám se seniory a pečovateli
- zapojení seniorů do občanského života, účast na rozvoji města
- zapojení do kulturních, vzdělávacích, pohybových a jiných aktivit na území města
- ochrana lidských práv
- dostupnost informací⁶

⁵ Magistrát města Brna: GaREP, spol. s r. o.:Plán aktivního stárnutí ve městě Brně. 2012.

⁶ Magistrát města Brna: GaREP, spol. s r. o.:Plán aktivního stárnutí ve městě Brně. 2012.

1.2 ANALÝZA MĚSTA BRNA

1.2.1 OBYVATELSTVO MĚSTA BRNA

Brno je druhým největším městem ČR. Počet obyvatel k 31. 12. 2014 činil 403 543. Velmi se mění věková struktura obyvatel a to tak, že početně velmi silnou skupinou jsou osoby ve věku cca 50–70 let. I přes rostoucí míru natality nedosahuje mladá generace takové zastoupení ve srovnání se staršími skupinami obyvatel. Do budoucna lze tedy předpokládat prohloubení demografického stárnutí obyvatel města Brna. Nasvědčují tomu ukazatele jako index stárí, index ekonomického zatížení, či podíl seniorů ve společnosti.

V rámci brněnské aglomerace se v zázemí Brna koncentruje výrazně mladší část populace než ve městě Brně a navíc je v zázemí předproduktivní složka obyvatelstva (0–14 let) zastoupena četněji než složka poproduktivní (65+ let).

1.2.2 PROSTŘEDÍ PRO ŽIVOT A SLUŽBY

Senioři patří mezi skupiny s častými problémy v oblasti bydlení. Zejména se to týká nákladů na bydlení, strachu ze změny a hlavně neochoty měnit bydlení. Valná většina seniorů je odkázána pouze na důchodovou rentu, což značně omezuje jejich možnosti ve výběru bydlení.

V Brně existuje řada seniorských služeb, poskytovaných jak Městem Brno, tak církví, Červeným křížem, nebo neziskovými organizacemi. Poskytovány jsou následující služby (v závorce je uveden počet poskytovatelů):

- centra denních služeb (9)
- denní stacionáře (4)
- domovy pro seniory (19)
- domovy se zvláštním režimem (4)
- odborné sociální poradenství (15)
- odlehčovací služby (9)
- osobní asistence (3)

- pečovatelská služba (14)
- sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením (7)
- sociální rehabilitace (2)

Kapacita pobytových zařízení sociálních služeb sice mírně roste, ale stále je nedostatečná. Obecným trendem je napomáhat seniorům žít co nejdéle v jejich domácím prostředí. Pečovatelské služby, denní stacionáře a další terénní, či ambulantní služby tak nabývají významu a zároveň ulehčují práci pečujícím rodinným příslušníkům.

1.2.3 EXKLUZE SENIORŮ

Lidé v důchodovém věku jsou obecně náchylnější k sociální exkluzi (vyloučení ze společnosti), více než věkově mladší obyvatelstvo. Je to dáno především omezeními souvisejícími s věkem, jakou jsou např.: zhoršený zdravotní stav, snížení mobility, úbytek duševních či fyzických schopností. Faktorem zvyšující míru exkluze seniorů je mnohdy neuspokojující náplň svého života v tomto věku, a tím pádem nedostatečná motivace k provozování řady aktivit. K efektivní inkluzi seniorů je zapotřebí posilovat jejich sociální kontakty a rozvíjet další způsoby jejich sociálního začlenění. Brno zde ovšem naráží na rezervy v informovanosti o aktivitách, jejich propagaci a v neposlední řadě i v motivaci seniorů. Na druhé straně v Brně existuje poměrně velké množství organizací zprostředkovávajících prosociální aktivity (vzdělávací, kulturní, pohybové, společenské). Bohužel se tyto aktivity netěší velké oblibě.

Senioři mohou při pobírání starobního důchodu nadále pokračovat ve výdělečné činnosti, nadále tak setrvat ve statusu ekonomicky aktivního občana a bránit se možné společenské exkluzi. Podle údajů ČSÚ tuto možnost využívá přibližně desetina důchodců v Brně. V kontextu s prodlužujícím se věkem odchodu do důchodu lze očekávat i postupné mírné zvyšování podílu nezaměstnaných seniorů. Řešením může být jak částeční úvazek, tak tzv. Flexibilní formy pracovní doby.⁷

⁷Magistrát města Brna: GaREP, spol. s r. o.:Plán aktivního stárnutí ve městě Brně. 2012.

1.3 DEFINICE COHOUSINGU

Slovo „cohousing“ se dá přeložit například jako blízké sousedské bydlení nebo spolu-bydlení a je to jeden z typů komunitního bydlení. Jedná se o vědomě budované sousedské společenství lidí, kteří chtějí hlouběji prožívat mezilidské vztahy a současně si chtějí zachovat a podporovat osobní nezávislost. Každá z domácností má svoji vlastní plně vybavenou bytovou jednotku, ale zároveň má k dispozici společné prostory a vybavení. Obyvatelé cohousingu se aktivně podílí na vzniku, správě a fungování společenství.⁸

Podoba cohousingu má mnoho forem, záleží, jaký typ si lidé zvolí. Nejčastěji se ale jedná o následující hierarchické úrovně:

- soukromá úroveň zahrnující vlastní byty nebo rodinné domy
- polosoukromá úroveň zahrnující balkony, terasy, pavlače či předzahrádky
- společná úroveň zahrnující sdílené prostory, centrální dům nebo pokoj, společné nádvoří, apod.
- veřejná úroveň zahrnující městskou zástavbu jako jsou ulice, náměstí nebo parky

Cohousing nabývá nejrůznějších architektonických a urbanistických podob a může mít různé velikosti. Často se jedná o soubor rodinných domů nebo nízkých bytových domů vybudovaných na zelené louce nebo přestavbou starších objektů.⁹

Mnoho výzkumů a praktické zkušenosti potvrzují, že vhodné architektonické prostředky dokážou vytvořit prostředí pro vznik a rozvoj mezilidských vztahů a urbanistické přístupy napomáhají šířit integraci do bezprostředního okolí cohousingu. Pomocí sdílení společných prostor a aktivit obyvatel cohousingu dochází k efektivnímu využívání času i energie. Díky sociální kontrole je pak cohousing účinnější než průmyslové kamery.¹⁰

Cohousing nejčastěji vzniká na základě iniciativy budoucích obyvatel a díky tomu je lidem co nejvíce přizpůsoben. Při plánování cohousingu mezi lidmi též vznikají hlubší vztahy, které jsou pak základem stabilní skupiny. Ke spolupráci může být přizván i developer,

⁸Cohousing.cz: Co je Cohousing. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/>.

⁹Cohousing.cz: Jak vypadá? [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/jak-vypada/>.

¹⁰Cohousing.cz: Vize. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/vize/>.

který může celý projekt zjednodušit a urychlit. Při budování cohousingu je nutné dbát na urbanistické, architektonické a dispoziční uspořádání, které by mělo podporovat sousedské vztahy a společenské styky. Nutná je orientace oken nebo domů do místa veřejného dění, umístění společenské místnosti nebo domu do centra dění, vyřešení venkovních ploch s možností posezení za každého počasí apod. Jednotlivé domácnosti mají své bytové jednotky a zároveň sdílí společné vybavení s celou skupinou. Sdílené prostory jsou navrženy tak, aby se staly nedílnou součástí života ve společenství. Obvykle jsou to místa pro společná jídla, místa k posezení, herny, televizní místnosti, dílny nebo zahrady. Cohousing tak není sdílení jedné domácnosti více lidmi, ale pouhé sdílení společných prostor. Co se týká řízení chodu a provozu projektu, to je zajišťováno samotnými obyvateli a podléhá pravidlům, které si lidé sami vytvoří. Vzniklé společenství by nemělo být primárním zdrojem příjmů pro jeho členy a neměla by v něm být ani sdílená ekonomika.¹¹

Vizi cohousingu je vybudovat atraktivní, přátelské a společenské bydlení, kde se budují a rozvíjejí sociální vazby, rituály, tradice, oslavy a společný život. V rámci cohousingu si lidé mezi sebou vzájemně pomáhají, podporují se, pěstují ohleduplnost, vzájemně se učí jeden od druhého a spolupodílí se na aktivitách a rozhodnutích, které ovlivňují komunitní prostředí. Cílem je tak vytvořit domov, ve kterém se lidé budou cítit příjemně a bezpečně.¹²

Vznik cohousingu

Cohousing často vzniká jako iniciativa skupiny lidí. Zapojení lidí do projektu cohousingu je velmi široké. Může se jednat o iniciativu a práci potencionálních budoucích obyvatel, což je tradiční způsob budování cohousingu nebo se může jednat zejména o práci developerů, kteří vidí v cohousingu nástroj, jak přilákat klienty tím, že jim nabídnou promyšlené sousedské prostředí a sousedské vztahy jako přidanou hodnotu ke svým projektům. Mezi těmito póly existuje samozřejmě celá řada mezistupňů budování cohousingu a je jen na lidech, jaký způsob si zvolí. Každý ze způsobů tvorby cohousingu má svá pozitiva i negativa. Při větším zapojení lidí do vzniku projektu se společenství a vztahy tvoří ještě před samotným fyzickým projektem, ale lidé investují do projektu svůj čas, úsilí a peníze při

¹¹Cohousing.cz: 6 znaků cohousingu dle Durretta. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/a6-znaku/>.

¹²Cohousing.cz: V čem se liší cohousing od běžného bydlení. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/cohousing-x-bezne-bydleni/>.

podstoupení rizika, že projekt nebude dokončen. Na druhé straně pokud projekt vytvoří developer, lidé šetří svůj čas a úsilí, ale tím že se společenství vznikne až s projektem, existuje riziko, že se potřebné vztahy nevytvoří.¹³

Jádrem každé cohousingové komunity je společný prostor, který v sobě zahrnuje například společnou kuchyni s jídelnou, která může sloužit i jako shromažďovací místo pro formální a neformální setkávání obyvatel. Dále může obsahovat různé místnosti, které se komunitě budou hodit. Může se jednat o společnou televizní místnost, saunu, dílny, technické prostory jako prádelna, úložné prostory nebo o zimní zahradu. Součástí cohousingu bývá i propojení s venkovním zázemím, například terasou nebo zahradou.¹⁴

Rozdílem oproti běžnému bydlení v soukromých bytech, domovům s pečovatelskou službou a domovům pro seniory, je vlastní iniciativa. To znamená, že se obyvatelé podílí na vzniku projektu cohousingu a po jejich nastěhování se podílí na jeho chodu a údržbě v průběhu let. Zajímavým fenoménem v případě cohousingu 50+ je vzájemná podpora a pomoc obyvatel, která přináší nezávislost a odlehčuje vlastní rodině a společnosti.¹⁵

Cohousing jistě není životní styl a nejedná se o uzavřenou skupinu lidí, kteří žijí jen sami pro sebe. Není ani založen na společné ideologii, náboženství nebo filozofii a není určen pro skupinu nejlepších přátel. Cohousing je určen všem těm, kteří nechtějí žít v anonymním prostředí a kteří nechtějí žít jen sami pro sebe.

Senior cohousing

Senior cohousing se dá volně přeložit jako aktivní stárnutí v komunitě. Jedná se o věkově zúženou variantu cohousingu pro lidi ve věku od 55 let (pouze orientační věkové vymezení). Senior cohousing nabízí alternativu ke stárnutí v institucích nebo ke stárnutí doma. Na rozdíl od institucionálního modelu je senior cohousing založen na vzájemné podpoře a pomoci seniorů. Senioři pokračují ve svém dosavadním samostatném životě v přirozeném sociálním prostředí. Oproti stárnutí doma je pak výhodou cohousingu to, že má

¹³ Cohousing.cz: Jak vzniká? [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/jak-vznika/>.

¹⁴ Cohousing.cz: Společný dům/prostor. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/spolecny-dum-prostor/>.

¹⁵ Cohousing.cz: Jak vzniká? [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/jak-vznika/>.

senior dostatek sociálních kontaktů, pocit bezpečí a pomoc v případě potřeby a přitom si zachovává svůj individuální prostor. Výhodou cohousingových staveb se zaměřením na seniory je také to, že objekty jsou navrženy tak, aby byly co nejvhodnější právě pro seniory.

Přestože se může zdát, že se jedná o projekt určený pouze pro neobvykle aktivní a zdravé seniory, není to pravda. Naopak senior cohousing je určen i pro ty, kteří se v důsledku stárnutí či nemoci nemohou bydlet ve svých původních domovech, které jim nenabízí přiměřeně velké, bezbariérové a přátelské prostředí.¹⁶ Senioři by ale neměli potřebovat trvalou odbornou zdravotní péči, kterou jim zajistí výhradně zdravotnické zařízení. Při tvorbě cohousingu se ale počítá s neformální péčí o obyvatele, která je zajišťována pomocí koordinované sítě terénních a ambulantních služeb. Pro pečovatele pak bývá v rámci prostor vyhrazeno místo, kde mohou vykonávat svou činnost.

Mezi dobré důvody, proč by se senioři měli zapojit do cohousingu je to, aby prožili co nejkvalitněji druhou půlku života. To znamená, aby byli co nejvíce nezávislí na pomoci dětí a státu, aby si zachovali vlastní identitu, důstojnost a dosavadní životní styl, aby měli zajištěnu bezpečnost a vzájemnou péči.¹⁷

Důležitým prvkem pro senior cohousing je i to, aby bylo zajištěno dobré pěší spojení do obchodů s potravinami, lékáren, do zdravotnických zařízení, do kulturních a sportovních zařízení atd.

Senior cohousing má do budoucnosti velký potenciál, protože vzhledem k aktivní účasti při jeho tvorbě může nejlépe uspokojit potřeby a přání seniorů. Vzhledem k demografickému stárnutí obyvatelstva a nutnosti hledání udržitelného řešení, je vlastní iniciativa budoucích i současných seniorů vítána a podporována. Senior cohousing představuje jednu z možností, jak se včas a zodpovědně připravit na vlastní stáří strávené mezi přáteli v důvěrně známém prostředí. Nabízí výhody sociální, ekonomické i ekologické.¹⁸

¹⁶Cohousing.cz: Senior cohousing [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.cohousing.cz/senior-cohousing2/>.

¹⁷Cohousing 50+: Stárnutí v komunitě, úvod [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://seniorcohousing.webnode.cz/uvod/>.

¹⁸Cohousing 50+: Stárnutí v komunitě, úvod [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://seniorcohousing.webnode.cz/uvod/>.

1.4 BEST PRACTICE HOLANDSKO

V Holandsku podpora konceptu sdíleného bydlení ve vládní politice byla založena na tom, že typ tohoto bydlení pro seniory, výrazně napomáhá k udržování zdraví a blahobytu seniora, a tím celkově dochází ke snižování nákladů na zdravotní a sociální péči ve státě. Celková koncepce byla navíc podpořena dobrou spoluprací mezi nizozemskými místními orgány a sdružení bytových družstev.¹⁹

Myšlenka cohousingu pro seniory se v Holandsku objevila v 80. letech a to z důvodu rostoucího počtu obyvatel ve věku nad 50 let. V současné době je v Holandsku okolo 230 úspěšně dokončených projektů týkajících se seniorského bydlení ve stylu cohousing. Holanďané, žijící v těchto zařízeních, je sami nazývají aktivní a šťastné bydlení pro starší, spíše než pouhé společné bydlení komunit.²⁰

Důležité je zmínit, že v současnosti většina nových projektů v tomto stylu, vznikají na popud jednotlivců, párů či malých skupin obyvatelstva, spíše než od vlády, bytových družstev či soukromých firem. Samotní Holanďané mají tedy velkou zásluhu na vybudování seniorského bydlení tohoto typu. Většina projektu je organizována Svazem žijících seniorů - LVGO (Landelijke Vereniging Groepswoon van Ouderen – The National Union of Group-living Elderly). Hlavní naplní tohoto svazu je:

- poskytovat poradenství pro všechny organizace, které mají v úmyslu realizovat cohousing bydlení
- neustálé prosazování tématu společenského bydlení pro seniory ve státních institucích, vytváří z problému stárnutí populace politicky atraktivní téma,
- informování a vytváření znalostní banky o společném bydlení,
- tvoří síť kontaktů všech subjektů podílejících se na projektech,
- správa webových portálů o cohousingu, kde dochází i k inzerci při hledání nových členů do společného bydlení

¹⁹Maria Brenton. Senior cohousing communities – an alternative approach for the UK? [online]. [Citace 2014-05-11]. <<http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/senior-cohousing-communities-full.pdf>>.

²⁰Maria Brenton. Senior cohousing communities – an alternative approach for the UK? [online]. [Citace 2014-05-11]. <<http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/senior-cohousing-communities-full.pdf>>.

- výzkumy a studie, tykající se spokojenosti, kvality, vývoje, udržitelnosti projektů tohoto typu.

Pro většinu Holanďanů, je přirozené žít v komunitě, a ne, jak tomu často bývá v moderní společnosti, v izolaci sám, nebo i v rodině, která je však velmi často nukleární, jinými slovy, senior se zde cítí, jako kdyby vztahy se sousedy, rodinou a přáteli byly spíše udržovány na dálku. Dále také cohousing nechápou jako protiklad k individualismu. Naopak tento druh soužití potřebuje i silné jedince, kteří mohou žít s konflikty, které mohou nastat v úmyslném společenství.

Je důležité si uvědomit, že lidé v každé zemi mají jinou mentalitu. Cohousing tak, jak funguje v současné době v Holandsku, může fungovat i v České Republice. Ne však hned. Je to velice dlouhý proces. Nelze, abychom vše okopírovali a bezmyšlenkovitě aplikovali na Českou Republiku. V tomto případě bychom úspěchu určitě nedosáhli. Každá země, má svá specifika a je potřeba, aby se jim vše správně přizpůsobilo. Cohousing v České Republice se tedy musí zavádět postupně, krok po kroku a přizpůsobit se českému prostředí a mentalitě.

Je však vždy dobré čerpat inspiraci z jiných zemí, kde tento koncept úspěšně funguje. Mezi další země patří například Dánsko, Švédsko, Finsko, Německo. V posledních letech je cohousing velice rozšířený i v USA.

1.5 SWOT ANALÝZA AKTIVIT SENIORŮ

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • nadprůměrný podíl pracujících důchodců z důvodu velkého města a většího počtu pracovních příležitostí ve srovnání s jinými okresy ČR • široká nabídka vzdělávacích, kulturních a sportovních aktivit pro seniory. Existence čtyř univerzit třetího věku (U3V), dlouhodobý růst zájmu seniorů o U3V 	<ul style="list-style-type: none"> • omezené možnosti zaměstnávání seniorů, obtížné hledání pracovního uplatnění; často skryté diskriminační přístup k zaměstnávání seniorů ze strany potenciálních zaměstnavatelů • omezení některých volnočasových aktivit seniorů v důsledku snížení objemu jejich disponibilních financí po odchodu do důchodu (např. cestování, rekreace).

<ul style="list-style-type: none"> • existence řady organizací věnujících se dlouhodobě seniorům (výhradně i jako jedné z cílových skupin) a jejich aktivitám • vysoká účast seniorů na kulturním a společenském dění ve městě, spokojenost s nabídkou akcí • rozsáhlá nabídka a vysoká míra využívání slevových systémů pro seniory (např. Senior pas) u řady institucí a služeb 	<ul style="list-style-type: none"> • absence komplexního přehledu volnočasových a vzdělávacích organizací a nabízených programů pro seniory na úrovni celého města • slabé využití dobrovolnického potenciálu seniorů • chybějící smysluplná náplň života zhruba pro pětinu seniorů (nebezpečí prohlubování pocitu osamění a exkluze seniorů). • malý zájem seniorů zapojit se do dobrovolnických aktivit
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • širší podpora částečných pracovních úvazků nebo flexibilních forem zaměstnání ze strany veřejných i soukromých institucí • vyšší aktivita „proseniorských“ organizací (Rada seniorů, Svaz důchodců atd.) • vyšší aktivita dalších organizací, jejichž jednou z cílových skupin jsou senioři, případně zaměřují svoji pozornost na rodinu a mezigenerační vztahy • přenesení „dobré praxe“ ze zahraničí do českých podmínek (např. mezigenerační přístup k rozvoji aktivit) • širší podpora a propagace dobrovolnictví ze strany státních i neziskových organizací 	<ul style="list-style-type: none"> • další tlak na vyloučení seniorů z trhu práce jako reakce na negativní dopady ekonomické recese • pokles možností seniorů najít zaměstnání, vycházející z obecné nechuti zaměstnavatelů zaměstnávat starší osoby

21

²¹Magistrát města Brna: GaREP, spol. s r. o.:Plán aktivního stárnutí ve městě Brně. 2012.

2 NÁVRHOVÁ ČÁST

2.1 URČENÍ CÍLOVÉ SKUPINY SENIORŮ

Nemůžeme říci, že cílovou skupinou konceptu jsou jen senioři. Jedná se o problematiku týkající se celé společnosti a je nutné, aby se k tomu společnost tak i začala stavět. Aktivní stárnutí se týká celé společnosti a jde o to, aby celá společnost byla obeznámená a mohla reagovat na situaci, ke které dochází už teď a bude se s ní potýkat v budoucnu. Současná mladá generace se časem taky dostane do věku seniorů, kdy budou ve stejné situaci a je proto důležité, aby se začala snažit o začleňování a integraci seniorů již teď a připravovala tak společnost postupně na sebe samých.

Pro náš projekt se také nemůžeme zaměřit jen na seniory. I když je důležité, aby byli o všem informováni, stejně tak důležité je, aby byli o projektu informováni i ostatní generace a aby byli připravováni na různé možnosti řešení bydlení a konceptu aktivního stárnutí.

V projektu se zaměřujeme především na dvě skupiny. Tou první skupinou jsou senioři důchodového věku (65+). Náš projekt je zaměřen na všechny typy seniorů, každý z nich se může zařadit do našeho navrhovaného typu bydlení, jedná se totiž o bydlení všestranné a nízkonákladové. Druhou skupinou jsou pak lidé od 40 do 55 let, na které chceme zaměřit především osvětu o našem typu bydlení. Tato skupina musí již v předdůchodovém věku počítat s tím, že taková možnost existuje a případně se na ni dostatečně dopředu připravit.

2.2 NÁVRH COUHASINGOVÉ BYDLENÍ PRO SENIORY

Pro naši práci jsme vybrali jako ideální možnost seniorského bydlení budoucnosti formu cohousingu, který byl představen v předchozím textu. Tento způsob seniorského bydlení se jeví jako vhodným kompromisem mezi institucionálním zařízením a individuálním bydlením, protože eliminuje zápory a vyzdvihuje klady z obou typů bydlení. Z individuálního bydlení si bere možnost bydlení ve vlastním, kompletně zařízeném soukromém bytě a zachovat si svůj životní styl, ale s tím, že ruší sociální izolovanost obyvatel. Oproti

institucionální péči přináší cohousing samostatnost seniorů a přitom jsou senioři neustále pod nepřímým dohledem obyvatel cohousingu.

2.2.1 DRUH VÝSTAVBY – PASIVNÍ DŮM

Jako vhodný objekt pro umístění cohousingové společnosti se jeví pasivní bytový dům, který bude vybudován na nezastavěném pozemku. Architektonický návrh obydlí pro seniory vychází ze společenského zadání a respektuje formy sociálního uspořádání a cohousingu. Pokud se senioři budou podílet na projektu již od jeho začátku, lze byty a uspořádání domu upravit dle přání jednotlivých klientů.

Navrhovaný dům by měl být maximálně třípatrový s tím, že do jednotlivých pater povede výtah a přístupové chodby budou dostatečně široké pro volný pohyb invalidních vozíků a osob se sníženou pohyblivostí. Pasivní bytový dům bude kompletně opatřen bezbariérovým přístupem včetně bohatěji dimenzovaného sociálního zařízení a venkovních prostor.

Pro projekt byl vybrán pasivní dům, v němž jsou náklady na obývání nízké oproti ostatním typům staveb. Úspora na vytápění nízkoenergetického domu je až 80% i více v porovnání se staršími domy, proto se toto řešení jeví jako nejlepší. Dům by měl být určen pro nízkopříjmové obyvatele a tak by se ceny energií, které se neustále zvyšují, neměly příliš promítnout do nákladů za provoz domu. Níže jsou uvedeny výhody a nevýhody pasivních domů.

2.2.1.1 Výhody pasivního domu jsou:

- úspornost – minimální spotřeba energie, nízká spotřeba tepla
- malá závislost na růstu cen energií
- kratší otopné období
- regulace vytápění
- příjemná teplota v zimě i v létě
- čerstvý vzduch bez průvanu a prachu – snížení množství pylu a alergenů ve vzduchu

- skvělý poměr nákladů a užitku²²

2.2.1.2 Nevýhody pasivního domu jsou:

- málo realizovaných projektů – hodně se o nich píše, ale zrealizovaných staveb není tolik
- podmínky stavebního úřadu
- vyšší pořizovací náklady - o 20 – 25% (ale neustále klesají)
- delší změna teploty v jednotlivých místnostech
- digitální ovládání systému – méně snadná identifikace chyby²³

Pasivní dům nabídne malometrážní byty o velikosti 1+kk nebo 2+kk pro jednu až dvě osoby. Malometrážní byty jsou vybrány z toho důvodu, aby byly zachovány co nejnižší náklady na obývání a výstavbu. Stavba bude přizpůsobena potřebám starších obyvatel.

Vybavení domu a jeho okolí

Aby dům splňoval zásady cohousingu a lidé se spolu mohli setkávat a trávit volný čas, je nutné mimo samotných bytů zbudovat také prostory vně i uvnitř domu. Dům tedy nabídne i doplňkové provozy a služby, které bude moct v případě potřeby nabídnout i veřejnosti, aby se senioři z domu neizolovali od okolního světa. Dům by měl být vybudován jasně a přehledně, bez vybudování nepřehledných nebo komplikovaných prostor a měl by vycházet vstříc sociální integraci seniorů.

V budově bude společná jídelna s výdejnou jídel, která bude sloužit také jako společenská místnost pro konání večírků, slavností, schůzek apod., součástí jídelny může být i kulečnický stůl, šipky a jiné společenské hry. Dalším prostorem bude prádelna se sušárnou a recepce, kde neustále bude sedět recepční, na kterou se budou moci obyvatelé domu kdykoliv obrátit se svými problémy nebo potřebami. Na recepci by vedly z každého bytu i speciální telefonní linky. Součástí domu bude i místnost pro hosty, kteří se zde mohou setkávat s obyvateli domu a ambulantní místnost pro lékaře, pedikérku, manikérku, kadeřnici a další

²²Pasidum.cz: Výhody pasivních domů. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.pasidum.cz/usetrete-naklady/vyhody-pasivnich-domu.html>.

²³Úsporné domy.cz: Pasivní dům: Polemika nad výhodami a nevýhodami energeticky pasivní stavby? [online]. [cit. 2014-04-25]. http://www.usporedomy.cz/magazin/pasivni-dum-polemika-nad-vyhodami-a-nevyhodami-energeticky-pasivni-stavby-23#.U2jguoF_sXF.

osoby poskytující služby. V domě budou také místnosti, které budou určeny pro sdílené dílny, například na keramiku, rukodělné práce, fotografický kroužek nebo počítače. Venkovní prostory domu budou zahrnovat dvůr s lavičkami, stoly a grilem pro společné trávení chvil a zahrada rozdělená pomocí plůtků na jednotlivé menší parcely, aby měl každý obyvatel domu svůj kousek půdy, na které by si mohl hospodařit a zároveň byl v kontaktu s ostatními obyvateli. Je nám jasné, že česká nátura nenese příliš dobře hospodaření na společném pozemku nebo společném díle, proto je lepší právě toto řešení, kdy se jeden větší pozemek rozdělí pomocí vhodných bariér na menší části. Lidé by si tak hospodařili „na svém“, ale mohli by zároveň komunikovat s ostatními. K zahradě a dvoru bude přistavěna dílna na umístění vybavení pro péči o pozemek a budovu.

Využívání společných prostor by bylo dobrovolné, každý senior by měl zařízení plně funkční domácnost a využívání jednotlivých služeb komunity by bylo na každém jedinci. Pojetí cohousingu je ale orientováno na uživatele, jeho potřeby a na zachování lidské důstojnosti až do poslední možné chvíle. Atmosféra cohousingu je utvářena maličkostmi jako je možnost sníst si své jídlo ve společné jídelně, zúčastnit se společných aktivit, pobýt ve společenské místnosti nebo pracovat na zahradě ve společnosti dalších lidí a to za podmínek, kdy si senior zachovává svůj vlastní životní styl, rytmus a vlastní domácnost.

ÚPRAVY PRO BEZPEČNÝ POBYT SENIORŮ

V této kapitole budou představeny jednotlivé detaily, na které se musí dát pozor při budování domu, ve kterém žijí starší osoby.

Při tvorbě bezpečného prostředí se považuje za základní kritérium pohyb invalidního vozíku, který potřebuje pro pohodlné manévrování více místa. Pokud splňuje daný prostor podmínky pro vozíčkáře, je pak bezpečný a dostatečný i pro ostatní osoby.

Chodníky pro starší osoby nesmějí překročit sklon 1:12. Úseky delší než 200m (například cesta na zahradu) by měly mít odpočívadla. Šířka chodníku by neměla být užší než 1500mm. Povrch chodníků, cest, chodeb a vnitřních povrchů musí být v protiskluzové úpravě, pevný a rovný. Terénní nerovnosti by měly být vyřešeny spíše pomocí ramp než použitím schodů.

Parkovací místa u domu by měla být širší, jelikož senioři pokud mají hole nebo doprovod, musí mít více místa.

Na zahradě je nutno počítat i s lidmi, kteří již nejsou schopni ohnout se k zemi. Pro ty je vhodné vytvořit pracovní plochu tak, aby u činnosti mohli sedět.

Schodiště by měla být navrhována podle běžných typologických zásad. Nejvhodnější po fyziologické stránce se pak jeví stoupání při sklonu schodiště do 30°. Jednotlivé schody by měly mít protiskluzovou úpravu a jejich nástupní plocha by neměla hranou přecházet podstupnici. První a poslední schod by měl být označen výraznou barvou.

Dveří by mělo být v budově a v bytech seniorů co nejméně. Ideální je bezprahové řešení. Dveře by měly být z obou stran opatřeny klikou, nikoliv koulí. Bezpečnost proti vlámání se musí vyřešit jiným způsobem.

Z bezpečnostních důvodů je lepší zvolit do bytů seniorů elektrické sporáky a trouby se světelným označením zapnutí a vypnutí. V kuchyních je dobré použití požárních hlásičů. V koupelnách budou umístěny sprchové kouty se sedátko, nikoliv vany. U toalet a u sprch budou opěrná madla.²⁴

VELIKOST PROSTORŮ

V této části budou navrženy velikosti bytů, dílen, společenských prostor a domu jako takového.

Jak bylo napsáno v předešlé kapitole, bytové jednotky budou velikostí 1+kk nebo 2+kk. Jednotky 1+kk budou obývány jedním seniorem a byty 2+kk budou určeny primárně pro dva seniory. Užitná plocha bytu 1+kk by měla být kolem 40m² (obytná místnost s kuchyňským koutem cca 20m², koupelna + wc 8m², balkon nebo terasa 4m², předsíň 8m²), plocha jednotky 2+kk kolem 50m². Byty budou vybaveny kuchyňskou linkou, elektrickým

²⁴ Dagmar Glosová: Bydlení pro seniory.

sporákem s troubou, lednicí s mrazícím boxem, vestavěnými skříněmi, sprchovým koutem, umyvadlem a toaletou s vestavěným bidetem.

Dílny by měly být dostatečně prostorné, aby zajišťovaly komfort a bezpečnost. Jedna dílna by měla mít minimálně 20m². V domě se počítá minimálně se třemi dílnami.

Společenská místnost, která by též sloužila jako jídelna a výdejna jídla by měla mít rozměr kolem 50m². Místnost nemusí být budována pro sezení všech obyvatel budovy, jelikož je nepravděpodobné, že by všichni odebírali obědy a jedli je v jídelně. Na společenské akce se stoly odstraní a vznikne tak větší otevřená plocha.

Budova by měla mít kolem 600m² a měla by být vícepodlažní.

2.3 FINANCOVÁNÍ PROJEKTU

Problematiku financování projektu jsme analyzovali, zda se pokusit zapojit soukromý sektor či k projektu přistoupit čistě s veřejným zdrojem financování. Problematiku jsme konzultovali se stavební firmou F&K& B, a.s a získané poznatky komparovaly s daty získané s realizací pasivního bytového komplexu pro seniory v Modřicích.²⁵ Výstavba tohoto komplexu dosáhla nákladů kolem 60.000.00,- Kč. Při ubytovací kapacitě kolem 50 seniorů a při výši nájemného 6.599,- Kč/měsíc za bytovou jednotku 1 + KK (užitná plocha cca 38,4m²) a 8.749,- Kč/měsíc za bytovou jednotku 2 + KK (užitná plocha cca 52,3 m²), kdy v ceně jsou již zahrnuty následující položky:

- 1 x za týden úklid bytové jednotky
- 1 x za týden sběr, praní, žehlení, drobné opravy a výdej prádla
- 1 x do roka mytí oken
- výdej dovážených obědů
- donášení drobných nákupů, popřípadě léků
- poplatky za telefon, kabelovou televizi, internet
- platba za energie je zálohová – v bytech jsou měřicí místa, spotřeby energií budou ročně vyúčtovány podle skutečnosti

²⁵ Město Modřice: Pasivní bytový dům pro seniory. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.mesto-modrice.cz/obcan-urad/organizace-zrizene-mestem/pasivni-bytovy-dum-pro-seniory>.

- úklid společných prostor, péče o zahradu, provozní náklady – mzdy zaměstnanců
revize, servis zařízení

Narážíme na marginální problém – a to návratnost investice. Při výše stanovených cenách a rozsahu poskytovaných služeb, není realizace takového projektu pro soukromý sektor dostatečně ekonomicky lukrativní, neboť návratnost investice leží v dlouhodobém výhledu 20 let. Proto zde vystává nutnost v případě zájmu o obdobný projekt (dle našeho názoru) financování z veřejnoprávních prostředků, ne soukromých investic. Resp. motivace soukromé sféry investovat to staveb tohoto typu při výše nastoleném zadání se blíží limitně nule. Výběr zhotovitele by měl proběhnout v rámci vypsání veřejné zakázky.

2.3.1 VYUŽITÍ DOTACE – ZELENÁ ÚSPORÁM

Pro výstavbu cohousingové bydlení navrhujeme využít dotačního programu Zelená úsporám- Program se řídí směrnicí MŽP č. 1/2014.²⁶ Nicméně k dnešnímu dni (květen 2014) dotační fond není spuštěn v celém svém rozsahu. Žadatelé o dotace jsou vymezeni do tří skupin - žadatelé o příspěvek na rodinné, bytové či veřejné domy. V současné jsou nastaveny podmínky pouze pro domy rodinné²⁷. Pro ostatní typy nemovitostí k zateplení nejsou zveřejněny ani zadávací podklady či rozsah podpory. V rámci komunikace s Ministerstvem životního prostředí jsme se pokoušeli zjistit bližší podklady, termín realizace zbývajících typů nemovitostí. Výstupem této činnosti bylo sdělení pouze data roku 2015 pro aktivaci vyplácení finanční podpory pro bytové domy. Dále pak jsme se pokoušeli objasnit, jak dotační program zelená úsporám chápe rozdíl mezi bytovým a veřejným domem. Ze směrnice taková definice přímo nevyplývá a ani se nevyskytuje v dodatkových dokumentech.

V rámci výzkumné části jsme navštívili nově vybudovaný nízkoenergetický komplex pro seniory v Modřicích.²⁸ Zde jsme se zjišťovali, jak město Modřice zajišťovalo finanční prostředky pro stavbu samotnou a jakých dotačních fondů bylo užito. K realizaci bytového komplexu byly užity finanční prostředky z veřejného rozpočtu a ve smyslu dotačních fondů

²⁶Nová zelená úsporám: Směrnice. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.novazelenausporam.cz/zadatele-o-dotaci/rodinne-domy/prvni-vyzva/dokumenty/smernice/>.

²⁷Směrnice chápe rodinná dům následovně: objekt k trvalému bydlení, ne více než 3 bytové jednotky, maximální zastavěná plocha nepřesahující 350m²

²⁸Domov seniorů Brno: Úvod. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.domov-senioru-brno.cz/>.

byla realizována pouze podpora Zelená úsporám. Ve smyslu per analogiám jsme přistoupily ke stejnému přístupu rozsahu o dotační žádosti.

Závěrem: Ve věci užití podpory Zelená úsporám je nutné vyčkat minimálně jeden kalendářní rok, neboť k dnešnímu dni nebyly stanoveny jasné podmínky jeho pokračování pro nemovitosti kromě rodinných domů, kam se náš projekt řadí.

2.3.2 KAPACITA DOMU

Dům by měl být projektován tak, aby byly vytvořeny podmínky pro klidné, spokojené, kvalitní a aktivní prožití života seniorů. S věkem seniorů mohou přibývat i různá jejich omezení, a proto by měl být dům koncipován bezbariérově.

Samotné bydlení by se pak skládalo z několika bytových jednotek. Byly by to zejména bytové jednotky 1+KK a 2+KK. Kdy v bytech 2+KK by byli upřednostněni ubytování párů (manželé, sourozenci, apod.). Byty budou vybaveny kuchyňskou linkou s indukčním vařičem, elektrickou troubou, lednicí a mrazícím boxem, dále pak vestavěné skříně v předsíni i v zádveři. Další nábytek a spotřebiče si budou moci přinést nájemníci vlastní.

2.3.3 MAJETKOVÁ STRUKTURA (PRONÁJEM)

Jednotlivé byty se v domě budou pronajímat. Do nájemného se budou počítat i poskytované služby. Povinně poskytované služby jsou:

- 1x týdně úklid bytové jednotky
- 1x týdně sběr, praní, žehlení, drobné opravy a výdej prádla
- 1x do roka mytí oken
- výdej dovážených obědů
- donáška drobných nákupů, případně léků
- poplatky za kabelovou televizi, internet
- platba za energie – ta je zálohová, v bytových jednotkách jsou měřicí místa, spotřeby

- energií budou ročně vyúčtovány
- úklid společných prostor, péče o zahradu (zavlažování)
- provozní náklady

Nájem bytové jednotky 1 + KK (cca 40m²) by se měl pohybovat kolem 8 000 Kč/měsíc. Nájem bytové jednotky 2 + KK (cca 55 m²) by se měl pohybovat kolem 12 000 Kč/měsíc.²⁹ Každý senior může žádat o sociální příspěvek na bydlení a o sociální příspěvek na péči, po sepsání nájemní smlouvy a fyzickém nastěhování se do bytu. Sociální příspěvky na bydlení a na péči jsou stanoveny v zákoně o státní sociální podpoře 117/1995 Sb.

2.4 KRITÉRIA PRO PŘIJETÍ SENIORA

Mezi zásady a kritéria pro přijetí seniora v seniorském domě bude patřit:

HLAVNÍ KRITÉRIA

- 1) Výše věku seniora musí dosáhnout důchodového věku při individuální žádosti
- 2) Výše věku seniora musí dosáhnout důchodového věku alespoň u jednoho z žadatelů v případě umístění v bytě pro dva.
- 3) Zdravotní stav uživatele musí odpovídat tomu, aby byl žadatel schopen samostatné sebeobsluhy, nepotřeboval pomoc při běžných úkonech – oblékání, osobní hygieně, nepotřebuje pomoc při chystání jídel, ani dohled nad pravidelným užíváním léků apod. Tento stav musí být potvrzen vyjádřením o vhodnosti umístění žadatele).

POMOCNÁ KRITÉRIA

- 4) žadatelé žijící naprosto osaměle nebo rodina není schopna péči zajistit
- 5) nevyhovující bytové podmínky (zařízení domu, bytu...)

POSTUP PŘIHLÁŠENÍ

Žadatel podá písemnou žádost, ze které musí být známo:

- kde je žadatel hlášen k trvalému pobytu

²⁹pozn. Byt určený pro dvě osoby

- jaké jsou jeho současné bytové podmínky
- jaký je jeho zdravotní stav (vyjádření lékaře o vhodnosti umístění žadatele)
- druh a výše důchodu doložená potvrzením
- kdo má být spraven o závažném onemocnění případně úmrtí žadatele + kontakt na tuto osobu

Žadatel bude vybrán k pronájmu bytu, v případě, že dodrží daný postup a podá žádost v určeném termínu. Dále pak podle pořadí dle základních a pomocných kritérií.

Tyto kritéria zmíněná výše bereme jako základní a neměnitelné. Další kritéria mohou být samozřejmě doplněna podle situace a okolností, které nastanou (např. upřednostnění budou žadatelé z městské části, kde bude dům umístěn po té Brněnské občané a poté ostatní žadatelé, žijící mimo město Brno).

2.5 POSKYTOVANÉ AKTIVITY

V otázce nabídky aktivit seniorů a podmínky k zajištění těchto aktivit, je důležité akceptovat i širší souvislosti – zejména tu skutečnost, že starší lidé se vesměs podobným aktivitám mohli

věnovat již dříve, v relativně mladším věku. Avšak s přibývajícím věkem pak přirozeně dochází i k potřebě upravit zaměření a formu realizace uvedených volnočasových aktivit s ohledem na změny zdravotního stavu, fyzické i duševní kondice jedince. Důležité je vytvořit především takovou nabídku, která plně bude odpovídat jejich aktuálnímu materiálnímu a finančnímu zázemí.

V námi navrhovaném pasivním domě bychom chtěli nabízet nejrozličnější formy aktivit pro seniory. Byly by to jak klasické formy výplně volného času jako turistika, organizace zájezdů atd. , tak především nabídky dobrovolnictví. Dobrovolnictví v seniorském věku je v řadě zemí naprosto běžným standardem. Jednou z těchto zemí jsou Spojené státy americké, avšak evropská mentalita a praxe je poněkud jiná. Postupně bychom chtěli seniory navázat do kontaktu jak s dobrovolnickými aktivitami tak především v učení českého jazyky národnostních menšin jako jsou Ukrajinci a Vietnamci.

Podle průzkumů jsou nejoblíbenější aktivity seniorů následující činnosti – čtení knih a časopisů, sledování televize a poslech rádia, vycházky, setkávání se s přáteli a rodinou, luštění

– nezávisí na pohlaví ani věku.

Rozdělení poskytovaných aktivit:

1) Kooperace se seniorskými kluby v Brně a okolí

- Městský klub důchodců, Dvorská 2, Blansko
- Klub seniorů obec Březina
- Klub důchodců Rudice
- Klub důchodců Křtiny
- Klub důchodců Adamov
- Klub seniorů, Václavská 3, Brno
- Klub seniorů, Křenová 39, Brno
- Klub důchodců, Farní 316/21, Brno
- Klub seniorů Kohoutovice
- Klub důchodců, Čeňka Růžičky 28, Brno-město
- Klub seniorů Komárov
- Klub seniorů Heršpice
- Senior klub Bystř, Pálkova 6, Brno

2) Možnost učení jazyka českého zahraniční občany

Tato dobrovolnická aktivita nejen vysoce aktivizuje seniory samotné, ale navíc je obohacuje o zkušenosti a zážitky mladých ze zahraničí. Dále má funkci také sociální, kdy senioři se cítí opět potřební.

2.6 ZAJIŠTĚNÍ PEČOVATELSKÝCH A OŠETŘOVATELSKÝCH SLUŽEB

Seniorský dům nebude poskytovat pečovatelské ani ošetřovatelské služby podle Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Budou poskytovány pouze výpomoci v domácnosti s dodatkovými službami. Žadatel musí být schopen samostatné sebeobsluhy, nepotřebuje pomoc příběžných úkonech – oblékání, osobní hygieně, nepotřebuje pomoc při

chystání jídel, ani dohled nad pravidelným užíváním léků apod. Celý dům bude upraven pro bezbariérový přístup, senior tedy může být omezen v pohybu, např. na vozíku.

V případě, že senior bude potřebovat pomoc druhé osoby, vedení seniorského domu mu pomůže tyto služby najít. Úhradu těchto služeb, bude plně platit senior a nebudou zahrnuty v nájmu.

2.7 STRAVOVÁNÍ

Z důvodu velké náročnosti na splnění hygienických podmínek pro vybudování kuchyně, bude v seniorském domě vybudována pouze výdejna jídla. Jídlo bude tedy seniorům dováženo. Dovážet se budou pouze obědy. Každý senior bude mít možnost volby, kde jíst, zda o samotě na pokoji, nebo v příjemné jídelně. Stejně tak, zda bude obědy odebírat jen některé dny v týdnu, nebo vůbec a bude si vařit sám.

Cena stravného

Obědy od pondělí do pátku 60 Kč za oběd

Obědy o víkendu 70 Kč za oběd

Stravné nebude zahrnuto v ceně nájmu, pouze výdej jídla.

Do celého projektu se snažíme krok po kroku, prosazovat myšlenku cohousingu. Jedním s typických a základních znaků cohousingu jsou společné prostory pro stravování či jiné společenské události. Jídlo je jedna z věcí, která už od pradávna člověka spojuje. Stravování se bude postupně stávat každodenní radostí a jednou z přirozených cest setkání s ostatními lidmi a nebýt sám. Po celou dobu psaní projektu, však máme na paměti náročnost okamžitého prosazení typu bydlení ve stylu cohousing, okamžité sdílení všeho. Naše společnost na to není ještě mentálně zcela připravena a proto je potřeba jít po kouskách a vždy nechat seniorovi možnost volby - jíst sám o samotě ve svém pokoji, nebo jíst v příjemné jídelně.

Prostory určené pro výdejnu jídla budou spojeny s příjemnou jídelnou, která bude vybavena tak, aby se člověk, zde člověk cítil velice dobře. Jídelna bude sloužit zároveň i jako

společenská místnost, bude zde umístěna knihovna, kterou si senioři postupně dotvoří sami, skříně pro společenské hry, náčiní na ruční práce, útulná sedací souprava s pár křesly. Výdejna jídla bude doplněna o malou jednoduchou kuchyňku s menší kavárničkou, kterou senioři budou sdílet. Celá jídelna jim bude neustále přístupná, bude to místo, kde mohou trávit čas i mimo doby obědů, uvařit si dobrou kávu či čaj a být pospolu.

3 DALŠÍ NÁPADY A NÁVHRY, INSPIRACE PRO MAGISTRÁT

3.1 VÝMĚNEK

Autoři práce shledávají za problematickou exkluzi seniorů.³⁰ Jedná se o postupné vyloučení ze společnosti z důvodů zhoršujícího fyzického a duševního stavu. Následkem takového stavu jest ztráta smyslu života, osamělost, odloučení ze společnosti a následně nízká motivace k provozování dalších aktivit. V reakci na to se na trhu vyskytují organizace, jež mají snahu seniorům poskytovat poradenské služby dle potřeb, jenž jim schází.³¹ Z průzkumů vyplývá, že každý třetí senior v České republice starší 75 let se cítí být osamělý.³² Je otázkou jak předcházet takovýmto jevům.³³ V rámci zpracování problematiky dospěli autoři tohoto projektu k následujícím závěrům. Je věcí rodiny, aby se postarala o své nejstarší členy. V některých zahraničních zemích zmíněné propojení funguje.³⁴ Není předmětem práce otrocky deskripce rozebírat tamní řešení problematiky. Místo toho předkládáme vlastní přístup k věci.

S přijetím nového občanského zákoníku³⁵ se objevuje relativně nový institut – výměnek. Samotná dikce výměnku je upravena §§ 2707 – 2715 NOZ. Mohlo by se zdát, že se jedná o nový institut v občanském právu, opak je však pravdou. Výměnek existoval de facto i v předešlé úpravě ukryt jako „věcné břemeno na dožítí“. Nicméně nyní jde o přímou úpravu a proto bychom s ní také rádi pracovali ve smyslu alternativního přístupu k seniorskému bydlení. Domníváme se, že není nutné úvahu směřovat pouze k budování nových ubytovacích kapacit pro seniory, ale naopak využít jejich nemovitosti, které se stávají pro seniory obtížně udržitelné (ekonomicky, fyzicky) a zároveň posílit pouto k rodině, která by suplovala dosavadní péči sociálních (ošetřovatelských) služeb.

³⁰Vyloučení seniorů ze společnosti

³¹Např. Senior Pont (<http://www.seniorpointy.cz/>), Svaz důchodců, Rada seniorů

³²Eurozpravy.cz: Důchodci v Česku šeredně trpí. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/72747-uchodci-v-cesku-seredne-trpi-varuji-lekari-v-ohrozeni-je-kazdy-treti/>

³³Brázdilová, Lenka. Fenomén izolace a osamělosti z pohledu seniorské populace [online]. Brno, [cit. 2014-03-18]. http://is.muni.cz/th/381790/lf_m/Diplomova_prace_Bc_Lenka_Brazdilova.pdf. Diplomová práce. Masarykova univerzita: Lékařská fakulta.

³⁴Např. Španělsko

³⁵Dále jen NOZ

Dle § 2707 odst. 1 si *smlouvou o výměnku vlastník nemovité věci vymíňuje v souvislosti s jejím převodem pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření na dobu života nebo na dobu určitou a nabyvatel nemovité věci se zavazuje zaopatření poskytnout. Není-li stanoveno nebo ujednáno jinak, rozhoduje pro obsah práv výměnkáře místní zvyklost.*

Stručným shrnutím se jedná v naší situaci o smluvní vztah mezi seniorem a protistranou (cílíme na potomky seniora, ale toto není podmínkou), který poskytuje aktivní péči o seniora a zaopatřuje ho určitým způsobem. Odměnou mu jest po smrti zůstavitele³⁶ případnutí zmíněné nemovitosti tomu, kdo se o seniora staral za jeho života. V takovém to řešení spatřujeme několik benefitů. Odbourává se osamělost, neboť díky výše popsané symbióze bude udržován pravidelný sociální kontakt se seniorem. Zároveň senior není nucen opouštět místo svého bydliště, stěhovat se do nových ubytovacích kapacit - vytrhnout ze svého přirozeného sociálního prostředí.

Autoři textu dovozují za dostatečně objasněný základní smysl a účel institutu výměnku. Na následujících řádcích nyní pouze stručně demonstrativní výčet několika podstatných ustanovení, jak jej definuje NOZ. Neboť není předmětem této práce právní analýza výměnku, ale snaha naleznout nové přístupy k aktivnímu stárnutí a ubytovacím kapacitám v městě Brnu

Za podstatné ustanovení necht' je považováno § 2709 NOZ, které upravuje zajištění výměnkáři pomoc v nemoci, úrazu atd. i bez smluvní úpravy takového jednání. Přesný rozsah poskytnuté péče je dle názoru autora tohoto textu diskutabilní, bude se odvíjet od zavedené praxe mezi stranami a dále pak následnou judikaturou ve věci. Tím se seniorovy dostává právní jistoty a opory o svou péči plynoucí přímo z dikce zákona, není třeba ji upravovat smluvně.

Dále pak § 2714 NOZ – právo na výměnek nepřechází na výměnkářovi dědice. A závěrem §2177 NOZ, kdy výměnek je možno vyhradit vůči manželům, přičemž smrtí jednoho z nich se výměnek nezkracuje.³⁷

³⁶ seniora

³⁷Epravo.cz: Výměnek – starý známý v novém kabátě. [online]. [cit. 2014-04-25]. <http://www.epravo.cz/top/clanky/vymenek-stary-znamy-v-novem-kabate-92627.html>.

Závěrem: Výše popsany text je zamyšlením, zda je skutečně nutné pro seniory budovat nové ubytovací kapacity (typu cohousing) a nebo nelze využít postup alternativní. Bereme v potaz skutečnost, kdy využití institutu výměnku není možno považovat za univerzální řešení péče o seniory, ať už z důvodu ne dispozice vlastních potomků nebo nezájmu jedné ze zúčastněné strany o takový typ bydlení, jenž obnáší i svá negativa.³⁸ Dovožujeme obecnou neznalost institut výměnku ve společnosti, proto by nebylo špatné pokusit se v rámci osvěty obyvatel města Brna o cohousing také navázat debatu na výměnek a vnést obecné informace mezi lid. Rodina je základ státu, tím se neodkazujeme pouze na definici rodiny ve středním věku, ale také v pokročilé části života (přímé potomky), její propojení, udržení vazeb a vzájemnou synergii. Domníváme se, že institut výměnku je schopen naplnit takové úvahy.

3.2 MARKETINGOVÁ INFORMOVANOST

Dalším důležitým návrhem je zajištění dostatečné informovanosti společnosti o potřebách starších osob již v preseniorském věku. Je potřebné společnost informovat o nástrahách a řešení nelehkých životních situací, které nás všechny v seniorském věku čekají, již od útlejšího věku. Celková změna myšlení a mentality naší společnosti, však není možná během dne, týdne nebo roku. Je potřeba se společností systematicky pracovat a především informovat věkové kategorie 30 – 40 let o problematice seniorského života s důrazem na slabou nabídku seniorského bydlení.

³⁸ Problematika generační rozdílů, špatnými vztahy v rámci rodiny nebo finanční a emoční zátěž o potomka, který by se v rámci výměnku ujal péče o seniora.

4 ZÁVĚR

Celý výše uvedený projekt jednoznačně poukazuje na to, že aktivní stárnutí je trendem, kterým stojí za to zabývat. Sociální začlenění seniorů do aktivního života přináší nejen jim osobně ale i nám všem mnoho zřejmých výhod.

Analýza nám mimo jiné ukazuje, že kapacita pobytových zařízení v Brně mírně roste, ale je stále nedostatečná a podceňovaná. Tuto slabou stránku lze eliminovat například výstavbou a provozem pasivního domu v režimu senior cohousingu, tedy komunitního bydlení, což pro seniory umožňuje aktivně žít v komunitě nejen svých blízkých ale nás všech. Příkladně v Holandsku je dnes dokončeno 230 takových projektů a v porovnání s Českou republikou, může být Brno průkopníkem.

Ekonomika projektu odhaluje, že výstavba a provoz pasivního domu je finančně náročná pro soukromé investory, ale s přispěním města či dotací, se může jednat o ziskovou a návratnou investici.

Z našeho úhlu pohledu je starost o naše seniory klíčová a rovná se svoji měrou starosti o sebe sama. Ze sociálního hlediska podpora seniorů ukazuje společnosti jasný směr, jste pro nás důležití a nebojte se stárí, vždy se o vás postaráme. Společnost postupem času sama pochopí proč seniory podporovat, budou existovat živé příklady - příkladně cohousingové projekty, a sekundárně bude docházet k osvětě obyvatelstva v Brně. Když si budeme vážit našich seniorů, budeme si vážit i sami sebe.

Člověk aby zapálil musí sám hořet ! Tento projekt je první loučí na své cestě a pevně věříme, že ho vkládáme do správných rukou.

5 SEZNAM ZDROJŮ

GLOSOVÁ, Dagmar a kolektiv. *Bydlení pro seniory*. 1. vyd. Brno: ERA group, 2006, 179 s. ISBN 80-736-6057-1.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Brázdilová, Lenka. *Fenomén izolace a osamělosti z pohledu seniorské populace* [online]. Brno, 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupný z: http://is.muni.cz/th/381790/lf_m/Diplomova_prace_Bc_Lenka_Brazdilova.pdf >.

Co je cohousing. *Cohousing.cz* [online]. 2011a [cit. 2014-05-07]. Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/> >.

Domov seniorů Brno: Úvod. [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupný z: <http://www.domov-senioru-brno.cz/> >

Eurozpravy.cz: Důchodci v Česku šeredně trpí. [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupný z: <http://domaci.eurozpravy.cz/zivot/72747-duchodci-v-cesku-seredne-trpi-varuji-lekari-v-ohrozeni-je-kazdy-treti> >.

Epravo.cz: Výměnek – starý známý v novém kabátě. [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vymenek-stary-znamy-v-novem-kabate-92627.html> >.

FRAM: Aktivní stárnutí [online]. [cit. 2014-04-25]. Dostupné z: <http://www.framprojekt.eu/aktivni-starnuti> >.

Jak vypadá?. *Cohousing.cz* [online]. 2011b [cit. 2014-05-07]. Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/jak-vypada-/> >.

Jak vzniká?. *Cohousing.cz* [online]. 2011d [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/jak-vznika-/> >.

Magistrát města Brna. Plán aktivního stárnutí ve městě Brně. GaREP, spol. s r. o.. 2012

Město Modřice: Pasivní bytový dům pro seniory. [online]. 2013 [cit. 2014-04-25]. Dostupný z: <<http://www.mesto-modrice.cz/obcan-urad/organizace-zrizene-mestem/pasivni-bytovy-dum-pro-seniory>>.

Maria Brenton. Senior cohousing communities – an alternative approach for the UK? [online]. 2013. [Citace 2014-05-11]. Dostupný z: <<http://www.jrf.org.uk/sites/files/jrf/senior-cohousing-communities-full.pdf>>.

Nová zelená úsporám: Směrnice. [online]. 2014 [cit. 2014-04-25]. Dostupný z: <<http://www.novazelenausporam.cz/zadatele-o-dotaci/rodinne-domy/prvni-vyzva/dokumenty/smernice/>>.

Výhody pasivních domů. *Pasidum* [online]. 2014 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://www.pasidum.cz/usetrete-naklady/vyhody-pasivnich-domu.html>>.

Pasivní dům: Polemika nad výhodami a nevýhodami energeticky pasivní stavby? *Úsporné domy.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <http://www.uspornedomy.cz/magazin/pasivni-dum-polemika-nad-vyhodami-a-nevyhodami-energeticky-pasivni-stavby-23#.U2jguoF_sXF>.

Senior cohousing. *Cohousing.cz* [online]. 2011f [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://www.cohousing.cz/senior-cohousing2/>>.

Společný dům/prostor. *Cohousing.cz* [online]. 2011e [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/spolecny-dum-prostor/>>.

Úvod. *Stárnutí v komunitě: Cohousing 50+* [online]. 2011 [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://seniorcohousing.webnode.cz/uvod/>>.

V čem se liší cohousing od běžného bydlení. *Cohousing.cz* [online]. 2011c [cit. 2014-05-06]. Dostupné z: <<http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/cohousing-x-bezne-bydleni/>>.

Vize. *Cohousing.cz* [online]. 2011 [cit. 2014-05-07]. Dostupné z: <<http://www.cohousing.cz/co-je-cohousing/vize/>>.

WHO: Globální města přátelská seniorům: Průvodce [online]. 2007 [cit. 2014-05-02].
Dostupné z: <http://www.who.int/ageing/WHO_age_friendly_cities_cz.pdf>.

6 znaků cohousingu dle Durretta. *Cohousing.cz* [online]. 2011g [cit. 2014-05-07]. Dostupné z:
<<http://www.cohousing.cz/a6-znaku/>>.